

ἐποπτεῖαν τῶν ἐλαττωμάτων, εἶναι μεμολυσμένους ἀπ' αὐτά.

Ὁ ὑπηρετῶν τὴν πατρίδα του εὐλικρινῶς, ἐλεγεν ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, εἰς αὐλικούς του τινάς, ἀρίστην ὄνομα καλὸν, ὅπερ εὐωδία ἑκατοντάδα αἰώνων, ὁ προδίδων δὲ αὐτὴν ἐγκαταλείπει ὄνομα ὅζον διὰ μυριάδας ἐτῶν.

Λάβετε ὑπ' ὄψιν, ὦ Κυβερνήταις, ὦ γονεῖς, ὦ διδάσκαλοι, ὦ καινώνια, τοὺς ἐξ ἡς ὁ κηρυκτικὸς λόγος τῶν Πλαταιέων ἀπολεσάντων τὴν πατρίδα αὐτῶν καὶ κρίνετε ἐάν πρέπῃ νὰ πληγῶνῃτε ἐπὶ πλέον καιρίως τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν πατρίδα Σας. α Τίνας γὰρ ἂν ἡμῶν εὖροι τις δυστυχεστέρους, οἵτινες καὶ πύλεις καὶ χώρες καὶ χρημάτων ἐν μιᾷ στερηθέντες ἡμέρα, πάντων τῶν ἀναγκαιοτάτων ὁμοίως ἐνδεεῖς ὄντες, ἀλῆται καὶ πτωχοὶ καθεστῆκαμεν, ἀπορῶντες ποῖ τραπώμεθα. Ἐκπετόντες γὰρ τῆς οἰκείας ἀθυροῦντες καὶ ἀλώμενοι, τὴν Ἑλλάδα περιίμεν πάσας δυσχεραίνοντες τὰς οἰκήσεις ἦν τε γὰρ δυστυχοῦντες καταλάβομεν, ἀλγῖμεν ἀναγκαζόμενοι πρὸς τοῖς οἰκείαις κακοῖς καὶ τῶν ἀλλοτρίων κοινωνεῖν ἦν τε ὡς εἰπραχοῦντας ἐλθόμεν ἐτι χαλεπώτερον ἔχομεν οὐ ταῖς ἐκείνων φθορὰς εὐπορίαις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς τὰς ἡμετέρας αὐτῶν συμφορὰς καθρωῶντες, ἐφ' οἷς ἡμεῖς οὐδεμίαν ἡμέραν ἀδακρυτὴ διάγομεν, ἀλλὰ πενθοῦντες τὴν πατρίδα καὶ θρηνοῦντες τὴν μεταβολὴν τὴν γεγεννημένην, ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν. Τίνα γὰρ οἴεσθε ἡμᾶς γνώμην ἔχειν ὁρῶντας τοὺς γονεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἀνέξιως γηροτροφεμένους, καὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν αἷς ἐποιησώμεθα, παιδευσμένους, ἀλλὰ πολλοὺς μικρῶν ἔνεκα συμβολαίων δουλεύοντες, ἄλλους δὲ, ἐπὶ θητείαν ἰόντας, τοὺς δ' ὅπως ἕκαστος δύναται τὸ καθ' ἡμέραν πορίζομένους ἀπρεπῶς καὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις καὶ ταῖς αὐτῶν ἡλικίαις καὶ τοῖς φρονήμασι τοῖς ἡμετέροις; ὁ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλγεινότατον ὅταν τις ἴδῃ χωρίζομένους ἀπ' ἀλλήλων, μὴ μόνον πολίτας ἀπὸ πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ἀπ' ἀνδρῶν καὶ τέκνα ἀπὸ μητέρων, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὅ πολλοὶς τῶν ἡμετέρων πολιτῶν διὰ τὰς ἀπορίας συμβέβηκεν ὁ γὰρ κοινὸς βίος ἀπολωλὸς, ἰδίως ἐλπίδας ἕκαστον ἡμῶν ἔχειν πεποίηκε.

Λάβετε ὑπ' ὄψιν ἐτι τὴν ἱστορίαν διὰ νὰ ἴδῃτε τὰ δεινὰ τῶν Ἑσθίων, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Ἰταλῶν, τὰ ὅποια ὑπέστησαν στερηθέντες τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ κρίνατε ἐάν οἱ θῆνοι τῶν Πλαταιέων δὲν ἐφραμύζωνται καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς ὑποδουλωμένους λαούς. Ἰδοὺ λοιπὸν ἀνχμύλεκτος ἀλήθεια τῆς ἰσχύος τῆς πατρίδος. Αὕτη εἶναι ἡ κατὰ κράτος τὸν ἄνθρωπον εὐδαίμονα· διατί ἄρα ἀμεριμνῶμεν νὰ διδάζωμεν τ' ἀληθῆ πρὸς αὐτὴν χρῆμας; Ἡ νομίζομεν ὅτι αἱ συμφοραὶ αὐτῆς δύνανται νὰ ἐξαίρεσῃ τοὺς ἰσχυροὺς, τοὺς πλουσίους, τοὺς πεπαιδευμένους καὶ τοὺς λοιποὺς λειτουργοὺς τῶν Κυβερνήσεων. Πόσον ἀπατώμεθα! Ἡ ὑποδούλωσις τῆς πατρίδος πρῶτον καθάπτεται τούτων καὶ εἴτα προχωρεῖ εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους! Ἐάν λοιπὸν, ὦ

φιλοπάτριδες, ἐπιθυμεῖτε τὴν εὐδαιμονίαν Σας, φροντίσατε νὰ διδάσκητε πάντοτε ἡ νεολαία τὰ πρὸς τὴν πατρίδα αὐτῆς χρῆν' ἄλλως εἰς μάτην ἐπισωρεύετε πλοῦτη, δόξας, τιμὰς, συγγραφάς, τὰ πάντα θέλουν ναυαγήσει διὰ τοῦ νηρυγίου τῆς πατρίδος Σας, καὶ οὔτε ἡ συνδρομὴ Σας πρὸς ἀνέγερσιν Πανεπιστημίων, Ἀστεροσκοπίων, Παρθεναγωγείων, Μουσείων, Τυφλοκομείων, Γυμνασίων, Σχολῶν κτλ. θέλουν ἀπωθήσει καὶ ἐπιστήπτουσαν καταεγίδα, οὔτε παραινεῖτε ἀπλαῖ καὶ συμβουλαὶ βέλουν τὴν σώσει! Ἡ σωτηρία τῶν ἐπικρατειῶν, κρέμαται ἀπὸ μόνῃ τὴν ὀρθὴν ἀνατροφὴν, ἀπὸ μόνον τὸν ἀληθῆ πατριωτισμὸν φωνάζετε, λοιπὸν ὦ πλούσιοι, παραινεῖσατε καὶ συμβουλεύσατε, ὦ πεπαιδευμένοι, ἐξυπνήσατε, ὦ ληθαργίζοντες λαοί, ἀπώλῃσατε τὸ συμφέρον, ὦ δυσνατοὶ! Ἀλλ' οὐχὶ ὡς φωνάζετε, ὡς παραινέετε, ὡς ἀπώλῃσατε καὶ ὡς εἰσθε ἐξυπνοὶ; διότι οὐδὲν κατορθώνετε, ἀλλ' ὡς ἀπαιτεῖ ὁ ἀληθῆς πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀρετὴ, δηλαδὴ ἐνῶντες ἐγκαρδίως, ἀφήσατε τὰ πάθη τὰς προτιμήσεις, τοὺς τίτλους, τοὺς βαθμοὺς, τὰς βαδισουργίας, ἀπώλῃσατε τὸ συμφέρον καὶ τὸν δόλον καὶ εἰπατε, ταῦτα θέλομεν, τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν, καὶ ἐπεὶ βέβαιον, ὅτι θέλετε ἀκουσθῆ, διότι τῆς ἰσχυρᾶς ταύτης συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας ἡ φωνὴ εἶναι φωνὴ θεοῦ, καὶ θέλετε διαφθεῖρει τὴν διαφθοράν ἣτις ὑπερῆρε τὰς κεφαλὰς μας.

ΣΑΙΝ ΜΑΡΚΟΥ ΓΙΡΑΡΔΙΝΟΥ

ἄρθρον περὶ βιβλίου πραγματευομένου
περὶ Ἑλλάδος.

—ο—

Ὁ Ἕλλην ἀναγκάστῃς ἀγνοεῖ ἴσως, καὶ ἴσως οὐδὲ φροντίζει νὰ μάθῃ, ὅτι νεανίας τις Κ. Ἀβούτ καλούμενος, μαθητὴς τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς, ἐπιστρέψας εἰς τὴν Γαλλίαν, ἠθέλησε νὰ συγγράψῃ περὶ τῆς Ἑλλάδος ἣν ἤλθε νὰ σπουδάσῃ, καὶ συνέταξε βιβλίον γεγραμμένον μετὰ τινος εὐτραπείας, ἥτις εἶναι ἰθαγενὲς προϊόν τῆς Γαλλίας, περιέχον δὲ εἰσὸς τινῶν γενικῶν καὶ ὀρθῶν παρατηρήσεων, αἵτινες εἶναι τόσον ὀρθαὶ ὥστε εἰς ἕκαστον ἐκ πρώτης ὄψεως ὑποπίπτουσι, καὶ διὰ τοῦτο μόλις δύνανται νὰ κληῖσιν παρατηρήσεις, πλῆθος ἀπείρων ἀτομικῶν κακολογιῶν καὶ σκανδάλων, ἐξ ἐκείνων ἃ οἱ ὑπηρέται ψιθυρίζουσιν ἐν τοῖς προβαλάμοις, καὶ ἃ δὲν ἠξεύρομεν ποθεν συνεφόρησεν ὁ Κ. Ἀβούτ. Διότι ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν, ὡς καὶ ὁ ἴδιος δυσχυρίζεται, ὅτι ἦτον δεκτὸς εἰς καλλητέραν συναναστροφὴν ἐν Ἀθήναις. Οὐδ' ἡμεῖς αὐτοὶ ἠθέλαμεν προσκαλέσει τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τοῦ βιβλίου τούτου, ἂν αὐτὸ! δὲν εἶχεν ἐσχάτως τύχη τῆς τιμῆς θαυμαπρωρεῖ εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους! Ἐάν λοιπὸν, ὦ σίου ἄρβου τοῦ Κ. Σαῖν Μάρκου Γεραρδίνου, ὁ με-

ταφράζομεν κατωτέρω, θερμῶς συνιστῶντες αὐτὸ εἰς πάντα ἡμῶν ἀναγνώστην, εἰς πάντα Ἕλληνα, εἰς πάντα φίλον τοῦ καλοῦ, εὐγενοῦς καὶ γενναίου.

Ὁ Κ. Σαιν-Μάρκος Γιραρδίνος, ὅστις συνενοῖ ἐν τῇ διανοίᾳ του ὅ,τι χαριέστερον ὑπάρχει ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ ὅ,τι ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ, εἰς δὲ ἕκαστος ὅστις ἤκουσε τὴν εὐγλωττον αὐτοῦ διδασκαλίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, δύναται ἄνευ κολακείας, ἐμπράσεως ἢ ὑπερβολῆς νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ὁμηρικόν,

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώττης μέλιτος γλυκίων ῥέει αὐδῇ,

τὴν ἰσχυροτάτην, τὴν δύναμιν καὶ προστασίαν τοῦ ἀκαταμυχήτου αὐτοῦ λόγου. Εἶναι φιλέλληνα ἑνθερμος καὶ πεφωτισμένος, ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα, πρῶτον διότι ἀγαπᾷ τὸν τόπον ὅπου ὁ Λεωνίδας ἀπέθανεν, ὅπου ἐνίκησεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅπου ὁ Πλάτων ἐδίδασκε, τὸν τόπον ὅστις ἤκουσε καὶ ἐνέπνευσε τὰ δράματα τοῦ Σοφοκλέους, τὰς ᾠδὰς τοῦ Πινδάρου διότι συγχρόνως ἀγαπᾷ τὸν λαὸν ὅστις ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἀπώλεσε τὴν ἐλευθερίαν του ἀλλὰ δὲν τὴν ἐλησμόνησεν, ὅστις τὸν τέταρτον ἠγέρθη καὶ τὴν ἐξηγύρασε δι' ὅλων τῶν κτημάτων καὶ δι' ὅλου τοῦ αἵματός του, καὶ ὅστις ἐν μέσῳ πάσης στερή-

Σαιν-Μάρκος Γιραρδίνος.

ὁ Κ. Γιραρδίνος εἶναι εἰς τῶν μεγίστων τῆς Ἑλλάδος ἐργαζομένων, εἰς ὅσους ὀφείλεται παντὸς Ἕλληνος ἡ θερμοτάτη ἐγνώμοσύνη. μεζῶν ἢ πᾶς μαχητῆς ὅστις ἔδωκεν αὐτῇ τὸ αἷμά του, ἢ πᾶς πλούσιος, ὅστις τὴν ὑπεστήριξε διὰ τῶν ἰησαυρῶν του, ἢ πᾶς ἰσχυρὸς ὅστις τῇ ἐδαφιλευσε τὴν δύναμιν καὶ τὴν προστασίαν του, διότι τῇ δαφιλεύει πασῶν τῶν δυνάμεων τὴν μεγίστην καὶ πρῶν τῶν προστασιῶν

σεως καὶ παντοίων δυσχερειῶν ἀγωνίζεται νὰ γίνῃ αὐτῆς ἄξιος. Εἶναι δὲ οὐχὶ μόνον ἑνθερμος καὶ πεφωτισμένος φιλέλληνα, ἀλλὰ συγχρόνως φιλέλληνα ἀτρόμητος καὶ ἀνδρείος διότι ὅτε μὲν οἱ Ἕλληνες εἶχον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὰς νίκας καὶ τὴν δόξαν, καὶ οὐδὲν ξένον συμφέρον καθ' ἑαυτῶν, τότε ἐνθουσιώδης χαρὸς εὐφημιῶν ἠγείρετο ὑπὲρ αὐτῶν ἐκ πέρατος μέχρι πέρατος τῆς Εὐρώπης, καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ

ἐφαλλε, καὶ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ γλύπτης ἐτίματο προσ-
φέρων αὐτοῖς τὸν φόρον τῆς τέχνης του, καὶ ὁ ἡγε-
μὼν νέαν λαμπρότητα προτέθετο εἰς τὸ στέμμα
του ὑπὲρ αὐτῶν κηρυττόμενος. Ἀλλὰ σήμερον, ὅτε
ἡ νίκη ἐγκατέλειπε τὰς κατατρεχθείσας σημαίας των,
ὅταν τεταπεινωμένοι, πτωχοὶ, καταντήσαντες ν'
ἀμφιδόλλωσι καὶ αὐτοὶ περὶ ἑαυτῶν, τῆς τύχης καὶ
τῆς ἀξίας των, εἰσὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν διαβολῶν
καὶ τῶν ὕβρεων, ὅταν πᾶσαι τοῖς κλειώνται αἱ καρ-
δίαι, ὅταν πάντες ἀποστρέψωσιν ἀπ' αὐτῶν τὸ πρό-
σωπον, ὅταν ἡ ὑπὲρ αὐτῶν συνηγορία περιφρονῇται
ὡς ἀφροσύνη, καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτῶν οἶκτος χλευάζεται ὡς
γελοῖος, ὅταν τέλος ὅλος ὁ πανηγυρικὸς ἐκεῖνος χο-
ρὸς, στραφεὶς κατ' αὐτῶν, καταλύει λίθον πρὸς λίθον
τὴν ἐναγωνίως συστάσαν αὐτῶν ὑπαρξίν, μόλις ὁ εὐ-
γενής, καὶ τῶν ἰδεῶν του τὴν εὐδυνήν μὴ φοβούμενος
οἶλος των, μένει ὀρθὸς ἐπὶ τοῦ ῥήγματος καὶ τοὺς
ὑπερασπίζεται ἐναντίον ὅλων, καὶ ἐναντίον ὅλων
τοὺς σώζει. Διότι ἡ φωνή του εἶναι ἀδύνατον γὰρ μὴ
ὑπερισχύσῃ ὅλων τῶν φωνῶν, ὡς ἀσφαλῶς ὑπερισχύει
ἡ ἀλήθεια τῆς ἀπάτης.

Νομίζομεν ὅτι ἐκπληροῦμεν τῶν καθηκόντων τὸ
ἱερώτατον καὶ ὅτι ὑπ' οὐδενὸς Ἑλλήνος θέλομεν ψευ-
σθῆ, κηρύττοντες πανδήμως τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύ-
νην πρὸς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον εὐεργέτην· ὅτι δὲ ἀν-
ταποκρινόμεθα εἰς τὰς θερμότερας εὐχὰς τῶν ἀνα-
γνωστῶν ἡμῶν, δημοσιεύοντες τὴν πάσῃ ἑλληνικῇ
καρδίᾳ προσφιλεῖ εἰκόνα του, καὶ τὸ τελευταῖον ἄρ-
θρον του μυριοπλασίως ἀποζημιῶν τὴν Ἑλλάδα διὰ
τὴν αἰτίαν ἣτις τὸ προῦκάλεσεν.

« Ἐγὼ ὑπ' ὄψιν πολλὰ περὶ Ἑλλάδας καὶ περὶ
Ἑλλήνων συγγράμματα, διεύθυνέντα μοι ὑπὸ διαφό-
ρων, καὶ ἤθελον περὶ ὅλων αὐτῶν νὰ εἰπῶ μίαν λέξιν.
Ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ὑπαρχῆς μοι ἀντιτάσσεται ἡ παρατή-
ρησις: « Ἀλλ' αὐτοὶ οὐκ ἐκλαμβάνεις ὡς Ἕλληνας, καὶ
δι' οὐδὲν ἡ καρδία σου συγχινεῖται, πρόσθε, εἶναι Σλά-
βοι. » Ἡ μεγάλη αὕτη εἰδήσις, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν
Ἕλληνες ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι ἀνακάλυψις τῆς γερμα-
νικῆς σοφίας, γενομένη πρὸ δώδεκα ἢ δεκαπέντε
ἑτῶν, ἐσχάτως δ' ἐπλήρωσε τὰς στήλας τῶν ἀγγλι-
κῶν ἐφημερίδων, καὶ βαθμηδὸν ἐφάσε καὶ μέχρις
ἡμῶν. Εἶναι τὰ ὄντι εἰδήσεις τρομερὰ διὰ τοὺς φί-
λους τῶν Ἑλλήνων. Ἐννοεῖται ὅτι ἂν δὲν ὑπάρχω-
σιν Ἕλληνες, ἂν ὑπάρχωσι μόνον Σλάβοι, οἱ συγγρ-
φεῖς οἱ ὑπερασπιζόμενοι τοὺς Ἕλληνας, αἴφνης καὶ
ἐν ἀγνοίᾳ των ἤθελον λάβει ὑπερασπιζόμενοι τοὺς
Σλάβους. Ἀλλ' ἀφ' οὗτου ἐλησμονή· ἡ Ἡβελωνία, δὲν
ἠξεύρω διατί Σλάβοι σημαίνει Ῥώσσοι, καὶ οἱ τοὺς
Σλάβους ὑπερασπιζόμενοι, ὑπερασπίζονται τοὺς Ῥώ-
σσους. Φρίκην ἀληθῶς φέρει ἡ παγίς εἰς ἣν κινδυ-
νεύομεν νὰ ἐμπέσωμεν, ζῆλω Ἑλληνικῷ.

« Ἀλλ' ἰδοὺ εὐτυχῶς νέος συγγραφεὺς, εὐφύετα-
τος, ζωηρότατος, καὶ ἥκιστα φίλος τῶν Ἑλλήνων,
ὁ Κ. Ἀβούτ, ἐρχόμενος εἰς βοήθειαν ἡμῶν. Δὲν ἀγα-
πᾷ μὲν τοὺς Ἕλληνας, καὶ τοὺς κατηγορεῖ εὐχα-
ρίστως, ἂν καὶ κατ' ἀλήθειαν τοὺς σκώπητῃ μάλ-
λον ἢ ὅτι τοὺς κατηγορεῖ καὶ ὅμως πιστεύει ὅτι
ὑπάρχουσιν Ἕλληνες ἐν Ἑλλάδι, πιστεύει εἰς τὴν

Ἑλληνικὴν φυλὴν, καὶ μᾶς διδάσκει μάλιστα ἐν πα-
ρόδῳ, ὅτι ἐν ᾧ ἐδῶ μᾶς λέγουσιν ὅτι οἱ Ἕλληνες
εἶναι Σλάβοι, διὰ νὰ μᾶς τοὺς καταστήσωσιν ἥττον
ἀγαπητοὺς, ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσπαθοῦσι τινὲς νὰ
πεῖσωσι τοὺς Ἕλληνας ὅτι εἶναι Σλάβοι, ὅπως τοὺς
καταστήσωσι προθυμότερους πρὸς τὰ Ῥωσικὰ συμ-
φέροντα (1). Οὕτως ἡ ἐθνογραφικὴ ἐπιστήμη ὑπο-
κίπτει προθύμως εἰς τὴν πολιτικὴν. Ὅι δὲ Ἕλλη-
νες, οἵτινες ὁμῶς καὶ αὐτοὶ δικαιῶνται νὰ ἔχωσι τινα
γνώμην περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν καταγωγῆς, αὐτοὶ
νομίζουσιν ἑαυτοὺς Ἕλληνας, καὶ θέλουσι νὰ μένω-
σιν Ἕλληνες καὶ δὲν ἔχουσιν ἄδικον.

« Εὐγνωμονῶ εἰς τὸν Κ. Ἀβούτ ὅτι πιστεύει εἰς
τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἑλλήνων, ἂν καὶ πιστεύῃ εἰς αὐτὴν
ὡς ζωγράφος γελοιογραφῶν πιστεύει εἰς τὴν τῶν
πρωτοτύπων του. Τὸ κατ' ἐμὲ ὁμολογῶ ὅτι ἡ
καθαρότης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ
αἵματος, οὐδεμίαν ἔχει ἐπιβροχὴν ἐπὶ τῆς ὑπολήψεώς
μου πρὸς τὴν νέαν Ἑλλάδα, καὶ τῶν εὐχῶν μου
ὑπὲρ τοῦ μέλλοντός της. Οὐδὲ ῥανὶς αἵματος τοῦ
Θερμιστοκλέους καὶ Περικλέους ἂν δὲν ἐκυκλοφόρει
εἰς τὰς φλέδας τῶν νέων Ἑλλήνων, οὐδὲν ἥττον θὰ
ἡθανόμην συμπάθειαν ὑπὲρ τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἰσως
ὑπέλαβόν τινες ὅτι εἰς γέροντα λογιώτατον, ὡς ἔχω
τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι, ἦρκε ν' ἀκούσῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες
δὲν κατὰγονται κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπ' Ἀριστείδου
καὶ Λεωνίδου, διὰ νὰ θεραπευθῇ ἐν ἀκαρεῖ ἀπὸ τὸ
πάθος τοῦ φιλελληνισμοῦ του. Καὶ ὅμως εἰς ἐμὲ
εἶναι ἐντελὲς ἀδιάφορον τοῦτο. Ὅφειλω μάλιστα νὰ
ὁμολογήσω ὅτι εἶχον ἥδη καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀμυδρὰν
τινα ὑποψίαν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν αἷμα δὲν περιῆλθεν
ἀπὸ Σόλωνος μέχρις ἡμῶν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ
καθαρότητα. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς ἄλλους
λαοὺς πλὴν τῶν Ἑλλήνων. Ποῦ εἶναι ἡ καθαρότης
τοῦ Γαλλικοῦ αἵματος; Πόσοι καθαρογενεῖς Γαλά-
ται ὑπάρχουσιν εἰς τὴν νέαν Γαλλίαν; Ποῦ εἶναι
οἱ πάσης μιζέως καθαροὶ φράγκοι; Καὶ οἱ Ἀγγλοὶ;
Πόσοι γενταὶ δὲν συναναμίγησαν ἐπὶ τῆς γενεᾶς καὶ
γονίμου ἐκείνης γῆς; οἱ Βρετανοὶ, οἱ Σάξωνες, οἱ
Λανοὶ, οἱ Νορμανδοὶ, καὶ ὑπὸ τοὺς Πλανταγενεῖς οἱ
Ποιτερίνοι, καὶ οἱ Γάσκοι! Ἀλλ' ἡ μιζὴς αὕτη
καὶ ὁ σύνδεσμος διαφόρων αἱμάτων ἐξηθένησε τὸ
ἀγγλικὸν ἔθνος; Ἀς μὴ ἀναζητῶμεν πῶς ἐμορφώ-
θησαν τὰ νέα ἔθνη, ἐκτὸς ὅταν σπουδάζωμεν τὴν
ἱστορίαν. Ἀς ζητῶμεν δὲ μόνον ὅποια εἰσὶ καὶ ὅποια
δύνανται νὰ γίνωσιν, ὅταν σπουδάζωμεν τὴν πολι-
τικὴν κατάστασιν τῆς Εὐρώπης.

« Ἡ διεύθυνσις τῶν ἱπποφορέων περὶ πολλὰ ποι-
εῖται τὴν καθαρότητα τοῦ αἵματος τῶν ἵππων, καὶ
ἀκούω λεγόμενον ὅτι ἔχει δίκαιον ἔστω! Καὶ οἱ
κυνηγοὶ ἀγαπῶσι τοὺς κύνας γενεᾶς ἀμίκτου ἔστω
καὶ τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπείη ἱστορία φαίνεται ἐκ
διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῶν ἱππο-

(1) Ἐπίνοια τοῦ Κ. Ἀβούτ, ἡ πληροφορία ὡς αἱ
πλείους πληροφορίαι του, ὡς, Κυρίως οἶδε, ποῦ ἐλάμβανε.
Τίς ποτε ἐξήγησε νὰ πεῖται τοὺς Ἕλληνας ὅτι εἶναι Σλά-
βοι; ὁ ποιητὴς καταγελαστικὸς καὶ σαρκετός, ἤθελε τα-
χέως ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀδυσκαλίαν του. Σ. Μ.

φοβείων, διότι πανταχοῦ ἀπαντᾷ τὴν ἐπ' ἀπειρον τῶν λαῶν μίξιν. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο· ἀλλ' ὅταν τὸ θέατρον τοῦ κόσμου φαίνεται ἐπὶ πολὺ κατεχόμενον ἀπὸ μίαν μόνην φυλὴν, ἢ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς, καὶ ἀρχεται μονοτονία τις καὶ ἐξ ἑξῆς στασιμότης ἐμφελογωροῦσα εἰς τὰς κοινωνικὰς διατάξεις, εἰς τὰ ἥθη, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τοῦ κόσμου συμβάντα, τότε αἰφνης εἰσάγει ἡ ἱστορία εἰς τὴν σκηνὴν διαφορὰς νέους λαοὺς ἐρχομένους, τίς οἷδε πόθεν, ὅπως ἀναπλάσσει τὰ πρόσωπα τῆς γῆς. ἀναγεώσῃ τὸ ἀρχαῖον αἷμα δι' αἵματος νέου ἢ ξένου, συγχύσῃ τὰς καταγωγὰς, καὶ ἀναμίξῃ τὰς φυλάς. Τοῦτο συνέτη κατὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, καὶ οὕτως ἐμορφώθησαν πάντα τὰ νέα ἔθνη. Ἄν τῶν ἱππῶν αἱ οἰκογένειαι δὲν καταρτίζονται διὰ γενεαλογικῶν ἐπιμελῶς διατηρουμένων, ἢ μεγάλη ὁμοῦς ἀνθρώπινη οἰκογένεια, καὶ τὰ ἀποτελούμενα αὐτὴν συστήματα, τὰ καλούμενα ἔθνη, καταρτίζοντα ἄλλως, καταρτίζονται ὡς τὸ κορινθιον μέταλλον. Ἡ πυρκαϊὰ ἐν Κορίνθῳ, ὡς ἀπέραντος τις ἐστία, συνεχώνευσε τὰ διάφορα αὐτῆς μέταλλα, καὶ παρήγαγε θυμᾶσιον μίγμα, ὅπερ τέχνη δὲν εἶχε δυνήσῃ νὰ ἐρεύη. Ὁμοίως συνενοῦνται καὶ συγχωνεύονται τὰ ἔθνη ἐν τῷ πυρὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν εἰσβολῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν προκύπτουσιν ἄλλοι λαοί, ὄντες συγχρόνως ἀρχαῖοι καὶ νέοι, καὶ διατηροῦσιν ἐκ τοῦ παρελθόντος ὅ,τι δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ μέλλον.

Ἡ μίξις τῶν λαῶν, καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ πρόνοια συγκιρᾷ τὰς δόσεις εἰς τὸ μίγμα τοῦτο, εἶναι ἐν τῶν περιεργουμάτων μυστηρίων τῆς ἱστορίας. Ἄν πολλὰ εἰσὶ τὰ ἀνόμοια στοιχεῖα, δὲν ὑπάρχει ἐνότης, οὐδὲ ἰδιορρυθμία, ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἰσχύς καὶ ῥώμη. Ἄν δὲ τὰ ὅμοια στοιχεῖα εἰσὶ πολλὰ, δὲν ὑπάρχει ποικίλια, ἐπομένως οὐδὲ ζωὴ, καὶ ἡ ἐνότης ἀπολήγει εἰς ἀκινήσιαν. Τὰ μεγαλῆτερα μάλιστα παραδείγματα τῶν κράσεων τούτων αἰτίνες παράγουσι τὴν δύναμιν, ἀπαντῶνται ἐν τῇ ἀρχαίῳ τητι. Ἡ Μακεδονία, συναναμίξασα τὰς διαφορὰς τῆς Ἑλλάδος φυλάς, καὶ συνενώσασα αὐτὰς μετὰ γείτονος, ἀλλὰ βαρβάρου στοιχείου, κατέκτησε τέλος τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ τῆς Ἑλλάδος κατέκτησε τὴν ἀνατολὴν· ἡ δὲ Ῥώμη ἐγχωνεύσασα κατ' ὀλίγον εἰς ἑαυτὴν τὴν Ἰταλίαν πᾶσαν, μετὰ τῆς Ἰταλίας κατέκτησε τὸν κόσμον. Ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ εἰσὶ λαοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον συνκναμεμιγμένοι μετὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ταύτης τῆς μίξεως, ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν λαῶν τούτων δύναται νὰ καυχήσῃ ὅτι εἶναι καθαρὰς καὶ ἀμιγροῦς καταγωγῆς, διὰ τοῦτο ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία παριστῶσι τὴν ἰσχύν καὶ τὴν ῥώμην τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐξευγενισμού. Δὲν ἐννοῶ διὰ τοῦτου ὅτι μεταξὺ τῶν λαῶν μόνοι καλῶς πεπροικισμένοι εἰσὶν οἱ νόθοι λαοί· ἀλλὰ συνομολογῶ μετὰ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἡ τῶν φυλῶν μίξις εἶναι μία τῶν αἰτίων τοῦ μεγαλείου τῶν λαῶν, καὶ ὅτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ ἀνθρώπινου γένους φθίνουσιν καὶ ἐξαντλοῦνται, ἂν ἀδιακόπως δὲν ἀνιμηνύωσι τὸ αἷμα καὶ τὴν ψυχὴν των.

Ποῦτω φρονῶν περὶ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ οὐδὲως ἐρυθριῶν ὅτι δὲν εἶμαι οὐδὲ Γαλάτης, οὐδὲ Φράγκος, ἀλλ' ἀπλῶς Γάλλος, διατὶ νὰ κακίζω τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἀνέμιγθσαν μετὰ τῶν διαφορῶν λαῶν οἵτινες διέδωσαν ἢ περιέπλευσαν τὸν τόπον αὐτῶν; Ὑπάρχει, λέγεται, ἀλβανικὸν καὶ σλαβονικὸν στοιχεῖον ἐν τοῖς Ἕλλησι· τὸ πιστεύω. Ἰσως μάλιστα ὑπάρχει καὶ στοιχεῖον σταυροφορικὸν τοῦ 1204, καὶ Τουρκικὸν τοῦ 1453, ἰσως δὲ καὶ Ἑνטיκόν, καὶ ὅλων τῶν κατακτητῶν ὅσοι κατὰ καιροὺς ἐκυρίευσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ οὐδὲν κωλύει τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν νὰ μένῃ ἡ βᾶσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἣν διετήρησε κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἡλλοιωμένην, τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν· αὕτη δὲ ἡ ὑπεροχὴ ἀρκεῖ ὅπως διατηρῇ τὸ ἰδιορρυθμὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἄν ἡ νέα Ἑλλὰς εἶχεν ἀποκλειστικωτέραν ἰδιορρυθμίαν, καὶ ἂν ἐξήρχετο νεώτερος καὶ καθαριώτερος ἐκ τῶν σπλάγχμων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, θὰ ἦτον ἀγαθὸν καλὸν διὰ τὸ μῦσεν, ἢ ἡ μορφή κατὰ γὰρος, καλὴ διὰ τὸ ταμεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ἀλλ' οὐχὶ ἔθνος ζῶν. Ἐγὼ ὁ ἀγαπῶν τὴν Ἑλλάδα, δὲν τὴν ἐέλω ἔχουσαν καθαριώτεραν τὴν γενεαλογίαν ἀπ' ἣν ἀποδίδει ἡ ἱστορία εἰς τοὺς λοιποὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Θέλω νὰ ἔχῃ τὸ αἷμα ὅλων τῶν αἰώνων οὗς διέτρεξε, καὶ ὅλων τῶν δυναστῶν οὗς κατέφθειρε καὶ συνέτριψε. Θέλω νὰ μετέχῃ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Βυθηνίας καὶ τῶν Ἰωαννίνων, οὐχὶ δὲ μόνον τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν· θέλω τέλος νὰ μετέχῃ τοῦ ἡμετέρου κόσμου, τοῦ ἡμετέρου χρόνου, καὶ οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Λατρεύω τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὴν ἔχω ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου, καὶ οὐδὲως ἔχω τὴν ἀπαίτησιν νὰ ἐξέλῃ αὐτῆς καὶ ἐπανέλῃ εἰς τὸν κόσμον ἐκ νέου. Δὲν ἀπαιτῶ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ ν' ἀναζήτῳσιν, ἀπλῶς δὲ καὶ μόνον παρακαλῶ ἑκαστον ν' ἀφήσῃ τοὺς ζῶντας νὰ ζῶσιν. Ἀντιμεθῶς λυποῦμαι ὅτι ἡ νέα Ἑλλὰς δὲν ἔτρωσεν αὐτὴς τὸν κόσμον ἐν Σαλαμῖνι, καὶ ὅτι δὲν μᾶς ἔδωκεν εἰσέτι οὔτε Ὀμηρον οὔτε Πλάτωνα. Ἀλλὰ τί; μόνον ἐπὶ τῇ συνθήκῃ ταύτῃ ἐπιτρέπεται εἰς τὰ ἔθνη νὰ ζῶσι; Διατὶ νὰ ζητῶμεν τοιαῦτα παρὰ τῶν Ἑλλήνων; Τὸ καθ' ἡμᾶς προθύμως συγκατανεύομεν νὰ μὴ εὐγνωμονῶμεν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, διὰ τοὺς πράγματος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅμως μὴ τοὺς πνίγετε ὑπὸ τοὺς προγόνους των!

Ἄς ἀφήσωμεν λοιπὸν ἅπασι διὰ πάντοτε τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, καὶ ἅς ἰδῶμεν τί εἶναι ἡ νέα. Εἰς τοῦτο ἠβέλητε ν' ἀσχοληθῇ ὁ Κ. Ἀβούτ, ὅστις γνωρίζει ἀριστα τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, πολὺ δὲ καὶ τὴν νέαν, ἣν ὁμοῦς προθύμως ἐμπαίξει. Εὐρὼν τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας ἥττονας τοῦ ἀνόματός των, καὶ δυσανασχετῶν ὁ λόγιος ὅτι ἐφεύσθη τῶν ὑπερβολικῶν τοῦ ἐλπίδων, μετεβλήθη εἰς ἀμειλικτον σκόπτῃν. Πρέπει διὰ τοῦτο ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Ἀβούτ εἶναι ἀπλῶς σάτυρα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος, καὶ ὅτι συγχρόνως αἱ δυστυχεῖς Ἀθῆναι κατέχονται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων στρατευμά-

των, καὶ χλευάζονται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων σατυρικῶν; Ὅχι! δὲν ἐθεώρησα τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Ἀβούτ ὑπὸ τοσοῦτον κακὴν ἐποψίν. Ὅ, τι, εἰμὶ βέβαιος, θέλει μάλιστα δυσαρεστήσει τοὺς Ἕλληνας, εἶναι ὁ ἐν αὐτῷ ἀπὸ πέρας εἰς πέρας ἐπικρατῶν κοῦφος, προπέτης, καὶ ἱπποτικὸς οὕτως εἰπεῖν τόνος, πολὺ ἱπποτικώτερος αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως, ὅστις εὐθυμότητα διηγείται ὅτι ἐρρίφθη κατὰ γῆς ὑπὸ τοῦ ἱπποῦ τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Τὸ κατ' ἐμὲ, θέλω πρᾶσπαθῆσαι ν' ἀποδείξω πῶς, καὶ τοι ἔχων τὴν κλίτιν ταύτην πρὸς τὸ χαριεντίζεσθαι, ἥτις τὸν παρασύρει καὶ ἄκοντα, εἶναι ὅμως ὁ Κ. Ἀβούτ, πολλαχοῦ τοῦ βιβλίου του, χρητὴς ἀμερόληπτος ἢ καὶ εὐμενὴς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κ. Ἀβούτ, ἔχων φιλελεύθερον καὶ περυσισμένον τὸ πνεῦμα, ἀγαπᾷ καὶ ἐπαινεῖ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ, ἐπαινεῖ μὲν ζωηρῶς πλὴν συντόμως, ἐν ᾧ ὅταν κατηγορῇ, καὶ πρὸ πάντων ὅταν χλευάζῃ, διότι, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, χλευάζει μᾶλλον ἢ ὅ, τι κατηγορεῖ, χλευάζει ζωηρῶς καὶ διὰ μακροῦ χρόνου. Ὁ Κ. Ἀβούτ μοι φαίνεται ἔχων ἐν καλὸν προτέρημα καὶ ἐν καλὸν ἐλάττωμα. Τὸ προτέρημα εἶναι ψυχὴ σπουδαία ἐν ταυτῷ καὶ γενναία· τὸ δ' ἐλάττωμα, πνεῦμα ζωηρὸν καὶ φιλόμωμον. Ὡς ἐκ τοῦ προτερήματός του ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰς ἐλευθέρας πολιτικὰς διατάξεις· ὡς δ' ἐκ τοῦ ἐλαττώματος, ἀγαπᾷ τοῦ πλησίον του τὰ γελοῖα. Ὁφείλω δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ του ἐπικρατεῖ τὸ ἐλάττωμα, καὶ τοῦτο εὐχαριστεῖ τὸν ἀναγνώστην. Ἀλλ' ὅταν τις τὸ ἐξετάσῃ προσεκτικώτερον, ἀνευρίσκει ἐν αὐτῷ καὶ τὸ προτέρημα, ἀφ' οὗ ἡ Ἑλλὰς ὠφελεῖται. Ταύτας τὰς εὐμενεῖς πρὸς τὴν Ἑλλάδα κρίσεις θέλω νὰ καταδείξω διὰ συντόμων τινῶν παραθέσεων, ὅπως νῦν καταδείξω εἰς τὸν Κ. Ἀβούτ πόση ἀγαθότης ἐνυπάρχει ἐν αὐτῷ, ἣν ὁ ἴδιος ἀγνοεῖ.

» Καὶ πρῶτον ἰδωμεν τί ὁ Κ. Ἀβούτ λέγει περὶ τῆς γενικῆς ἐπόψεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐπαναλαμβάνει τὰ τῶν ἐκδρομῶν καὶ περιηγητῶν ἐκεῖνα, ὅσοι μόνον τὰς χλοερὰς πεδιάδας θαυμάζουσιν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι τόπος ἀνυπόφορος, κατακεκαυμένος, κατεστραμένος, εἰς κόριν ἐντελῶς τετριμμένος; Ὁ συγγραφεὺς, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐκδρομῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπιστρέφων, δέχεται τὴν ἐπισκεψιν δύο ἀξιώματικῶν τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ, μεθ' ὧν εἶχε συνοδοιπορήσει πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε μηνῶν.

« Ἀφοῦ ἐγέλασαν κατὰ θυμὸν διὰ τὰς μελανὰς χεῖράς μου, καὶ τὸ πρόσωπόν μου, κεραμοθαφές ὑπὸ τοῦ ἡλίου, λοιπὸν μοι εἶπον, ἡ Ἑλλὰς, ἡ ὠραία Ἑλλὰς; Τῇ ἀληθείᾳ, τοῖς ἀπεκρίθην, κύριοι, ἐπιμένω ὅτι δὲν ἔκλεψε τὴν φήμην της. Πρῶτον μὲν δὲν εἶναι οὔτε γυμνὴ οὔτε καὶ ἄφορος ὅσον μοι τὴν ἐλέγατε, ἀλλ' εὐρίσκονται ἐν αὐτῇ καὶ δένδρα ὠραία, καὶ θέσεις χλοεραὶ, ὅταν μόνον βέλῃ ν' ἀπέλθῃ τις εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν. Ἐπειτα δὲ, ἔχει καὶ ἡ ἀφορία τὰ κάλλη της ὡς καὶ ἡ ἀφθονία, καὶ ἂν δὲν ἀκρωμαί μάλιστα, κάλλη μᾶλλον πρωτότυπα. Συνομολογῶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ὁμοιάζει τὴν Νορμανδίαν· ἀλλὰ τὸσον τὸ χειρότερον διὰ τὴν Νορμανδίαν!

Ἴσως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτον ὁ τόπος μᾶλλον σύδενδρος, χλοερώτερος καὶ δροσερώτερος. Ἀλλ' ἐκάησαν τὰ δάση του, ἡ βροχὴ ἀπέπλυνε τὰς γαίας ἀπὸ τῶν ὀρέων, καὶ οἱ βράχοι ἀπεγυμνώθησαν. Δύσκολον δὲν εἶναι νὰ κατασταθῇ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς καταπράσινος πάλιν, βοηθεῖα τινῶν ἐκατομμυρίων καὶ τινῶν ἐτῶν. φυτεύσατε τὰ ὄρη, καὶ ταχέως θέλει μορφωθῇ ἐπ' αὐτῷ φυτικῇ γῇ, καὶ αἱ βροχαὶ θέλουνσι γίνεαι συνεχέστεραι, καὶ οἱ χεῖμαροι θέλουνσι αὐξήσῃ εἰς ποταμούς, καὶ ὁ τόπος θέλει γίνεαι εὐφορώτατος· ἀλλὰ καὶ ὠραιότερος, ἀμφιβάλλω. Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, ὁ θαυμασιώτερος βράχος τοῦ κόσμου, εἶναι ἐκατοντάκις ὠραιότερα τὸ θέρος, ὅταν ὁ ἥλιος καίῃ ὅλα τὰ χόρτα, παρὰ κατὰ τὸν Μάρτιον, ὅταν ἔγῃ ποῦ καὶ ποῦ πρασίνας κηλίδας. Ἀν τις γόνις ἢ τις κεφαλαιοῦχος ἐθαυματούργει μεταβάλλων τὴν Ἑλλάδα εἰς νέαν Νορμανδίαν, ἤθελεν ἀμειψθῇ διὰ τῶν ὁμοίων ἀρῶν πάντων τῶν καλλιτεχνῶν. Ἡ Ἑλλὰς δὲν χορῆζει πρασίνων πεδιάδων, ὡς δὲν χορῆζει βράχων ἢ Νορμανδία καὶ δασῶν τὸ πεδῖον τῆς Ρώμης. »

» Ἰδοὺ ὡς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τοπογραφίαν ὁ Κ. Ἀβούτ τὴν θαυμάζει πολὺ, καὶ δικαίως. Ἀλλ' εἰς τὰς ὠραίας ταύτας θέσεις ἐπικρατεῖ πυρετός, ὁ τόπος εἶναι νοσερός.

« Ἀρκεῖ, ἀποκρίνεται ὁ Κ. Ἀβούτ, ν' ἀποξηρανθῶσι τινὰ ἔλη, ὅπως ἐκλείψωσιν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος οἱ ἐπιδημικοὶ πυρετοὶ, καὶ γίνωσιν οἱ Ἕλληνες οἱ ὑγιέστεροι ἄνθρωποι τῆς Εὐρώπης, ὡς εἶναι καὶ οἱ ἐγκρατέστεροι.

» Ἡ τροφὴ ἐνδὲς Ἀγγλοῦ γεωργοῦ ἀρκεῖ νὰ θρέψῃ ὁλόκληρον Ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ἑξ μελῶν. Τοῖς πλουσίοις ἀρκεῖ ἐν ὀσπρίων πινάκιον εἰς τὸ γεῦμα, τοῖς πτωχοῖς δὲ ὀλίγαι ἐλαφαὶ, ἢ τεμάχιον ἀλμυροῦ ἰχθύος. Ὅλος δὲ ὁ λαὸς μόνον τὸ πάσχα κρεωφαγεῖ. Δὲν πιστεύω ποτὲ Ἑλλήν ν' ἀπέθανεν ἀπὸ δυσπεψίας.

» Ἡ δὲ τόσον κοινὴ εἰς τὰ βόρεια κλίματα μέθη, εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἐλάττωμα σπανιώτατον. Πίνουσι πολὺ, ἀλλὰ πίνουσιν ὕδωρ. »

« Ἐγκράτεια, ἀποχὴ μέθης, δὲν εἶναι ταῦτα προτερήματα εὐκαταφρόνητα διὰ λαὸν οἰονδήποτε. Ἀλλὰ ἰδοὺ καὶ ἑτέρα ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων.

» Δυνάμεθα νὰ διςχυρισθῶμεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς οὐδεμίαν ἔχει κλίσιν πρὸς οὐδὲν εἶδος ἐκδιαιτήσεως, καὶ ἐπίσης ἐγκρατῶς ἔχει πρὸς πάσας τὰς ἡδονάς. »

» Τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ εἶναι καθαρώτατα, ἐπαναλαμβάνει πολλὰκις ὁ Κ. Ἀβούτ, καὶ ἂν καὶ πολὺ χαίρει ἀδολεσχῶν περὶ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἀλλ' ὁμολογεῖ ὅτι·

« Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἔχουσιν ἀμειπτον τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καὶ αὐτὴ ἡ συκοφαντία τοῦς σέβεται ἀμφοτέρους, καὶ οἱ θανασιμώτεροί των ἐχθροὶ δὲν ἐτόλμησαν ποτὲ νὰ κατηγορήσωσι τὰ ἦθη αὐτῶν. »

» Οὕτω λοιπὸν πανταχοῦ ἐν Ἑλλάδι ἡ τῶν ἡθῶν σεμνότης, καὶ ἄνω καὶ κάτω τῆς κοινωνίας.

» Ἐγκράτεια λοιπὸν, ἀποχὴ μέθης, ἀποχὴ ἐκδιαι-

τήσεως, καθαρότης ἡθῶν. Εἶναι ὁ κατάλογος πλήρης; Οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες ἀρετάς, μὴ ἄρα στερεῶνται εὐφροσύνης; μὴ ἡ ἡλιθιότης καὶ ἀγνοία εἰσὶ τῆς ἀθωότητος αὐτῶν αἱ αἰτίαι;

« Οἱ Ἕλληνες εἰσὶν ὁ εὐφροέστατος τοῦ κόσμου λαός, καὶ δὲν ὑπάρχει σχεδὸν διανοητικὴ ἐργασία πρὸς ἣν εἶναι ἀφνεῖς. Ἀντιλαμβάνονται καλῶς καὶ ταχέως, μανθάνουσι μετὰ θαυμασίας εὐκολίας ὅ, τι βέλουσι νὰ μάθωσι, δηλαδὴ πᾶν ὅ, τι ἔχουσι συμπερὸν νὰ μάθωσι. Δὲν τοὺς νομίζω λίαν ἱκανοὺς πρὸς τὰς ὑψηλὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας, καὶ πιθανῶς αἰῶνες βέλουσι παρέλθει πρὶν ἢ Ἑλλὰς παραγάγῃ μεταφυσιολόγους ἢ ἀλγεβραῖστὰς. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες χειροτέχναι εἰς ὀλίγων μνηῶν διάστημα μανθάνουσι καὶ τὴν δυσκολωτέραν βιομηχανίαν, οἱ νέοι ἔμποροι ταχύτατα μανθάνουσι νὰ ὁμιλῶσι πέντε ἢ ἑξ γλῶσσας, καὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς ἱατρικῆς, τῆς νομικῆς, καὶ τῆς θεολογίας, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀποκτῶσι τὰς εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἀναγκαίας γνώσεις. Πάντα τὰ πνεύματα εἰσὶν ἀναπεπταμένα πρὸς πάντας τὰς ὠφελίμους γνώσεις. Ἡ φιλοκέρδεια θέλει τοῖς διδάξῃ ποτὲ πάσας τὰς τέχνας. »

Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ Ἕλληνες εἰσὶ προσέτι καὶ εὐφροεῖς. Ἀλλ' ἴσως, ὡς ἄλλοι εὐφροεῖς ἄνθρωποι μὴ Ἕλληνες, ὧν ὁ Κ. Ἀδούτ, εὐτυχῶς δι' αὐτοὺς, δὲν ἀνέλαβε πρὸς τὸ παρὸν νὰ χαράξῃ τὴν εἰκόνα, ἴσως ἀδιαφοροῦσι περὶ ἐλευθερίας καὶ ἐλευθέρων πολιτικῶν διατάξεων. Παντάπασι. Ἀκούσατε τί λέγει ὁ Κ. Ἀδούτ, καὶ ἰδωμεν τίνες εἰσὶν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταὶ τῶν Ἑλλήνων.

« Πᾶς ἄνθρωπος νοήμων ὑπερῆφάνως αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ἀγαπᾷ ζηλοτύπως τὴν ἐλευθερίαν του. Ὅταν οἱ Ῥῶσοι μάθωσι νὰ σκέπτονται, δὲν θὰ θέλωσι πλέον νὰ ὑπακούωσιν. Οἱ Ἕλληνες μισοῦσι τὴν ὑπακὴν. Βεβαίως βαθέως εἶναι εἰς τὰς καρδίας των ἐρριζωμένος ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας, ὥστε τοιοῦτοι αἰῶνες δουλείας νὰ μὴ τὴν ἐκρίζωσωσιν ἀπ' αὐτῆς.

« Ἐξ αἰτίας τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὀρέων τῆς, εἰ καὶ δουλωθείσης τῆς Ἑλλάδος, ἔμεινεν ὅμως ὁ Ἕλλην ἐλεύθερος. Ποτὲ δὲν ἐλειψαν αἱ πειρατεῖαι ἀπὸ τὸ ἀρχιπέλαγος, οὐδ' οἱ κλέπται ἀπὸ τὰ ὄρη. Αἱ δύο μεσημεριναὶ χειρόνητοι τῆς Πελοποννήσου ἔμειναν ἀδούλωτοι πάντοτε.

« Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀείποτε τὸ αἶσθημα τῆς ἰσότητος. Ἐν Ὀμήρῳ βλέπομεν πῶς οἱ στρατιῶται ὁμίλουν πρὸς τοὺς στρατηγοὺς των, καὶ οἱ δούλοι πρὸς τοὺς κυρίους των, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἦτον πολὺ ἀνώτερος τῶν ὑπηκόων του, ὅτι δὲν ὑπῆρχον διαγεγραμμένα ἀνισότητες ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐπαῖται ἐκτυπῶντο ἐνίοτε καὶ ὑβρίζοντο, ἀλλὰ δὲ, περὶερρηγνύοντο οὐδ' ἐξηγετερίζοντο. Ἐνίοτε τοῖς ἐρρίπτετο κατὰ κεφαλῆς μῆρος βοός ἢ παραφίς, ἀλλ' ὁμίλουν ἐλευθέρως πρὸς τοὺς ἀρχηγούς, καὶ συνέτρογγον μετ' αὐτῶν. Καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς δούλους ἦν ἐντιμὸς ἡ συμπεριφορὰ, καὶ ὁ Εὐμαῖος οἰκείως ἐνηγαλίζετο τοῦ Ὀδυσσεὺς τὸν ἀδελφόν. Πάντες οἱ γαλλιστὶ τὸν Ὀμηρον μεταφράσαντες,

ἀναγκάζουσι τοὺς ἥρωας αὐτοῦ νὰ ὁμιλῶσι πληθυντικῶς. Τοῦτο εἶναι γελοιωδέστατον. Οἱ Ἕλληνες πάντοτε ὁμίλουν καὶ πάντοτε βέλουσιν ὁμιλεῖ ἐνικῶς.

« Ὅταν ὑπουργὸς διέρχεται διὰ τῆς Ἑρμαῖκῆς ὁδοῦ, βαδίζων πρὸς τὰ Ἀνάκτορα, ὁ παντοπώλης ἢ ὁ κουρεὺς δὲν διστάζει νὰ τῷ εἰπῇ: « Αἰ, φίλε μου! πολὺ κακὰ μᾶς κυβερνᾷς! » Ὁ δ' ὑπουργὸς ἀπαντᾷ: « Φαίνεται ὅτι δὲν ἔχεις τὴν χεῖρα εἰς τὸν λῆδητα. »

« Τὸ σύνταγμα δὲν δέχεται οὐδεμίαν εὐγενείας διάκρισιν, καὶ ἔχει δίκαιον.

« Δύο πολιτικὰς ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων ἀναγνωρίζω, τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἰσότητος. Προσθέτω δὲ καὶ τρίτην, τὸν πατριωτισμόν.

« Βεβαίως ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑλλήνων πολὺ περιέχει ὑπεροφίας, καὶ παράδοξος εἶναι ἡ ἰδέα των περὶ τῆς ἐπιστημότητος τῆς πατρίδος των. Νομίζουσιν ὅτι πάντα τὰ εὐρωπαϊκὰ συμβάντα τὴν Ἑλλάδα ἔχουσι κέντρον καὶ τέλος. Ἀν ἡ Ἀγγλία συνεχάλεσε τὴν παγκόσμιον ἐκθεσὶν τῆς, σκοπὸν εἶχε νὰ ἐπιδειξῇ τὰ Ἑλληνικὰ προϊόντα (*). Ἀν ἡ Γαλλία ἐπανέστη, σκοπὸν εἶχε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐφημεριδογράφους νὰ γράψωσιν ὠραῖα ἄρθρα. Ἀν ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐποφθαλμιᾷ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, σκοπὸν ἔχει νὰ τὴν χάρισῃ εἰς τὸν Βασιλέα Ὀθωνα. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ κόσμου λαός. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀπαράμιλλος τόπος. Ὁ Σηκουάνας, ὁ Θάμασις εἰσὶν ὑποβρύχιοι ὁμόρροες τοῦ Κρηησοῦ καὶ τοῦ Ἰλισσοῦ. Ἀλλὰ παραλείπω τὰ γελοῖα ταῦτα. Βέβαιον δὲ εἶναι ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες νησιῶται, ὡς ὁ πρεσβύτερος Κουντουριώτης, ἐθυσίασαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος των πᾶσαν τὴν περιουσίαν των, ἥτις δὲν ἦτο μικρά. Ὅλα τὰ ἐν Ἀθήναις μνημεῖα ὠκοδομήθησαν διὰ συνδρομῶν, καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ διατελούντων Ἑλλήνων, κληροδοτοῦσι τὰ κτήματα αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τέλος οἱ κάτοικοι τῶν Ἰονίων νήσων, οἵτινες εἰσὶν οἱ πλουσιώτατοι, εὐτυχέστατοι, καὶ διοικούνται ἑκατοντάκις καλλήτερον ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τοῦ βασιλέως Ὀθωνος, αὐτοὶ ἐπανέστησαν μετὰ τὰ συμβάντα τοῦ 1848 (**).

« Γνωρίζομεν λοιπὸν τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων: ἀγαπῶσι τὴν ἐλευθερίαν, ζῶσιν ἐν ἰσότητι καὶ λατρεύουσι τὴν πατρίδα των. Ἰδοὺ ἤδη καὶ αἱ οἰκιακαὶ ἀρεταὶ των. Καὶ πρῶτον μὲν ἔχουσιν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὸ αἶσθημα τῆς οἰκογενείας.

« Τὰ συγγενικὰ καθήκοντα εἰσὶν αἰσθηρότερα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἢ παρ' ἡμῖν ἰδοὺ δύο ἀποδείξεις: ἅς τυχαίως ἐκλέγω εἰς τὴν ἀνωτάτην καὶ εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς κοινωνίας (**).

« Ὁ Κ. Ράλλης, πρόεδρος τοῦ Ἀρείου Πάγου,

(*) Ὡς γνωστὸν, ἐπὶ τῆς σημερινῆς τῆς συνοδευούσης τὰ Ἑλληνικὰ προϊόντα ἐπεγέγραπτο: «Τὰς αὐτῶν ἔσσει ἄμεινον». Χρειαζέται ἀλλῇ ἀπάντησις εἰς τὸν Κ. Ἀδούτ; Σ. Μ.

(**) Οὕτω γράφεται ἡ ἱστορία. Σ. Μ.

(***) Ἐννοεῖται ὅτι τοῦ πρώτου ἀνεκδότου τὴν εὐθύνην ἀρῶμεν ὅλην εἰς τὸν συγγραφεῖα. Σ. Μ.

πρώην ὑπουργός, καὶ εἰς τῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν τοῦ κράτους, εἶχε θέσει ἕνα τῶν ἐξαδελφῶν του ὡς ὑπηρετὴν εἰς γνωστὴν μου τινὰ οἰκίαν. Ἦρχετο δὲ εἰς τὴν οἰκοδεσποτὴν, καὶ τὴν ἡρώτα. « Σὰς εὐχαριστεῖ ὁ ἐξαδελφός μου; Ἄν ἔχετε παρὰ πονα κατ' αὐτοῦ, στείλατέ μοι τον, νὰ τὸν λυ-
σω. » Δύω μόνον τόπους γνωρίζω ὅπου τὰ τοιαῦτα δύνανται νὰ συμβῶσι, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρ-
κίαν. Ἀποδεικνύουσι δὲ συγχρόνως ζωηρότατον αἰ-
σθημα πρὸς τὴν ἰσότητά, καὶ σέβας βαλὺ πρὸς τοὺς δεσμούς τῆς οἰκογενείας.

» Ὁ μάγειρος ἡμῶν ἦτον ἄνθρωπος πενέστατος, μισθούμενος 600 δραχμὰς κατ' ἔτος, οὔτε κατοικίαν οὔτε τροφὴν παρ' ἡμῶν ἔχων. Καὶ ὅμως ἀνέλαβε τὴν διατροφήν τῆς χήρας τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ τῶν πέντε παιδίων της. Τοιαύτη πράξις ἤθελε θαυμασθῇ παρ' ἡμῶν. Ἐν Ἀθήναις δὲ οὔτε κ' ἐπὶ νεῖτο. Ἀπλοὺν καλῆκον ἐκπληροῖ ἐκεῖ ὁ ἀναλαμβάνων νὰ χρηγητῇ τροφὴν καὶ κατοικίαν εἰς τὴν χήραν τοῦ συγγενοῦς του.

» Ἀς ἀνακεφαλαιώσωμεν ἐν ὀλίγοις τὰς περὶ οἰκογενείας παρατηρήσεις ταύτας.

» Οἱ γάμοι ἐλευθέρως καὶ συνάπτονται καὶ διαλύονται. Ἡ γυνὴ οὔτε δούλη εἶναι οὔτε κατὰ κλει-
στος. Αἱ σύζυγοι εἰσὶ ὄνιμοι, ὅπερ εἶναι ὁ πρῶ-
τιστος, ἂν καὶ ὅχι ὁ μόνος τοῦ γάμου σκοπός. Οἱ ἀδελφοὶ εἰσὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν πατέρα τῶν ἰσῶν. Οἱ συγγενεῖς ἀντισηθίζονται, οἷα δὴ ποτε καὶ ἂν εἶναι τῆς θέσεως αὐτῶν ἡ ἀπόστασις. Ὁ σύζυγος καὶ αὐτὴ ἡ σύζυγος ζηλοτύπως φρουροῦσι τὰ ἴδια αὐτῶν δικαιώματα, καὶ δραστηρίως ὑπερασπίζουσι τοῦ γάμου τὴν ἰερότητα.

» Ἡ ἐλευθερία ἦν πάντοτε τὸ προάρχον πάθος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ· ἡ ἀγάπη τῆς ἰσότητος εἶναι ἡ βῆσις τοῦ χαρακτῆρος του· ἡ ζηλοτυπία εἶναι ἡ συνέπεια τοῦ αἰσθήματος ὁ πάντες ἔχουσι τῶν ἰδίων αὐτῶν δικαιωμάτων· ἡ δὲ σώφρων γονιμότης τοῦ γάμου, εἶναι τοῦ κλίματος ὁ καρπός. Ὅλα ταῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ συμπτώματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν λαὸν καὶ τὸν τόπον.

» Τὰ δὲ ταπεινότητος καὶ φόβου αἰσθήματα, τὰ παρατηρούμενα παρὰ ταῖς γυναῖξί, προέρχονται ἐκ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν. Ἡ μεταξὺ συγγενῶν ψυχρότης καὶ στενοχωρία, τὰ συνοικέσια μετὰ ξένων καὶ διεσθαρμένων λαῶν, τῶν νεανίδων ἡ ἐκδιδαιτῆσις, τῶν γονέων αὐτῶν αἱ περιφρονητικαὶ ὑπολογισμοί, ἡ αἰσχροκέρδεια τινῶν γυναικῶν, ἡ ἐγκατάλειψις πολυαριθμῶν παιδίων εἰς τὰς ὁδοὺς, ἡ τὰς οἰκογενείας δεκατρίζουσα θνησιμότης, εἰσὶν ἄμεστοι ἢ μεμακρυ-
σμέναι συνέπειαι τῆς πτωχείας.

» Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅ,τι ἀγαθὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ εἶναι οἰκεῖον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ὅ,τι δὲ κακόν, εἶναι τυχαῖον μόνον.

» Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι ἀσθενής, οὐχὶ καὶ ἀνιά-
τος ὅμως. »

Παρέβητα τὸ συμπέρασμα τοῦ Κ. Ἀβούτ, ὅμο-

λογῶ ὅμως ὅτι δὲν τὸ ἐννοῶ. Πῶς! ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι ἀσθενής, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀνιάτος! Ἰδοὺ λαὸς ἐγκρατὴς καὶ οὐχὶ ἐκδεδιαιτημένος, εὐ-
φυὴς καὶ νοήμων, λαὸς κεκτημένος πάσας τὰς οἰ-
κογενειακάς ἀρετάς μέχρις ἀροσιώσεως, καὶ ταῦτα μετ' ἀφελείας ἀξιοθαυμάστου. Τὰ ἥδη αὐτοῦ εἰσὶ καθαρά· ὁ γάμος παρ' αὐτῷ εἶναι σεμνὸς καὶ τι-
μώμενος, ἡ γυνὴ ἐλευθέρη καὶ σέβας ἀπολαμβάνου-
σα· ὁ λαὸς οὗτος ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν, ζῇ ἐν ἰσό-
τητι καὶ λατρεῖ τὴν πατρίδα του· καὶ ὅμως ὁ Κ. Ἀβούτ κρίνει ὅτι ὁ λαὸς ὁ πάσας ταύτας ἔχων τὰς ἀρετάς, ἀσθενεῖ, καὶ μόνον δὲν εἶναι ἀνιάτος! Ἀσθενεῖ, κατὰ τί; Ὑπάρχουσι παρ' αὐτῷ κόραι προσπαθεῖσαι νὰ νυμφευθῶσι ξένους, διότι νομίζου-
σιν ὅτι θὰ ἐπιτύχωσιν ὠφέλιμα συνοικέσια. Ὑπάρ-
χουσιν ἐν Ἀθήναις ὧνιοι ἔρωτες καὶ παιδία ἐγκατα-
λελειμμένα. Ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσι, νομίζω, ὅτι ὑπάρχουσι παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ ἀσθένειαι, δηλαδὴ ἐλαττώματα καὶ ἀλλιότητες ὡς παρὰ πάντι τοῖς λαοῖς· δὲν ἀποδεικνύουσιν ὅμως παντάπασιν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀσθενεῖ, καὶ ὅτι μόνον δυνάμεθα νὰ περηγηθῶμεν διὰ τοῦ ἐσγᾶτου ἱατρικοῦ χρη-
σμοῦ τοῦ Κ. Ἀβούτ· λαὸς ἀσθε-
ής, ἀλλ' οὐχὶ ἀνιάτος.

Ὁμολογῶ τῷ ὄντι ὅτι εἰς τὰς μέχρι τοῦδε πα-
ραθέσεις μου ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Κ. Ἀβούτ, ἐξελε-
ξάμην μόνον τὰς εἰμενεῖς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς αὐτῇ ἐναντίας. Ἀλλ' ἂν μεταβῶ καὶ εἰς ὅσα ὁ Κ. Ἀβούτ προσάπτει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀλήθειαν νὰ εἰπῶμεν, τί εὐρίσκω; Οἱ βουλευ-
ταὶ ἀγαπῶσι νὰ παρατείνωσι τὰς συνεόδους των, διότι μισθοῦνται ἐν ὅσῳ συνεδριάζουσιν. — Οἱ γε-
ρουσιασταὶ ἀγοράζουσιν οἱ ἴδιοι τὰ ἐρόδια τῆς οἰ-
κίας των εἰς τὴν ἀγοράν. — Οἱ Ἕλληνες εἰσὶ πτω-
χοὶ καὶ μάταιοι· προσέτι δὲ οὐχὶ φιλοξένοι. — Ὅλοι θέλουσι νὰ ἔχωσι δημόσια ὑπουργήματα. — Οἱ δικασταί, οἵτινες δὲν εἶναι ἀμετάθετοι, δὲν εἶναι πολὺ ἀνεξάρτητοι εἰς τὰς κρίσεις των. — Οἱ Ἕλλη-
νες ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἀγαπῶσι τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ ψάλλουσι μὲ τὴν μῦτιν. — Ὁ βασιλεὺς πα-
ρακροῦσι τὸν βυθμόν. — Οἱ Ἕλληνες δὲν ἀγαπῶσιν οὔτε τοὺς Γάλλους, ἂν καὶ οἱ Γάλλοι εἶναι εὐμε-
νεῖς καὶ ἡκίστα σκώπται, τοὺς ξένους κρίνοντες οὔτε τοὺς Ἀγγλοὺς, ἂν καὶ οἱ Ἀγγλοὶ βεβαίως δὲν εἶναι οὔτε ἐγχεῖσται οὔτε ἰδιοτελεῖς οὔτε τοὺς Ῥώσ-
τους, ἂν καὶ οἱ Ῥώσοι δὲν εἶναι οὔτε φιλόδοξοι οὔτε ἐπιτακτικοί· οὔτε τοὺς Τούρκους, ἂν καὶ οἱ Τούρκοι ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν εἶναι πρὸς τοὺς ῥαγιαδάς οὔτε σκληροὶ οὔτε ἄρπαγες. Οἱ Ἕλληνες ἀγαπῶσι τοὺς Ἕλληνας. — Οἱ Ἕλληνες γεννῶνται ἐμποροὶ· ἀγαπῶσι πολὺ ν' ἀγοροπωλῶσι· δὲν εἶναι δὲ γεωργοί. — Τρώγουσι τοὺς καρπούς αἰώρους. — Δὲν ἔχρουσι καλὰς ὁδοὺς, καὶ κακῶς διατηροῦσι τὰς γερύρας των· ἀληθές, ὅτι σπανίως παρ' αὐτοῖς βρέχει, καὶ οἱ ποταμοὶ των ἔχουσιν ὀλί-
γον ὕδωρ ἢ καὶ παντάπασιν. — Ἡ Ἑλλὰς ἔχει δύο μόνον βιομηχανίας, τὴν μεταξοκλωστήαν, καὶ τὴν ναυπηγικὴν· ὅληθ' δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες κατασκευά-

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΡΧΩΝ

(Magistratus (*).)

—ο—

§. 1. Ἱστορία τῶν ἀρχῶν.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ βασιλεῖς (reges) εἶχον τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν, καὶ περὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς (senatus) καὶ τοῦ δήμου (populus) περιοριζόμεν· αὐτοὶ ἐστρατήγουν καὶ ἐτέλουν πολλὰς θρησκευτικὰς πράξεις, τὰς ὕστερον ὑπὸ τοῦ regis sacrificuli (rex sacrificulus) τελουμένας. Κατ' ἐστρουσικὸν ἔθος ἐδίκαζον (jus dicebant ἢ dabant) καὶ ἐκάστην ἐνάτην ἡμέραν (nundinum), συγχωρουμένης ἐκκλησίας (provocatio ἢ appellatio) τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν εἰς τὸν δῆμον (Cic. de rep. II, 31. Macrobi. I, 15.). Συνεκάλουν τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ἤτοι τοὺς πατριάρχους (οὐχὶ τοὺς πληθεῖους) καὶ προὔτεινον νομοσχέδια (rogationes), ἐπεὶ οἱ δὲ ἐψηφίζοντο. Ἐντεῦθεν προέκυψαν οἱ πολλάκις ἀναφερόμενοι βασιλικοὶ νόμοι (leges regiae), οὓς κατὰ πρότασιν τοῦ βασιλέως ἐνομοθέτει ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος. Καὶ ἡ τῶν δημοσίων ἡλῶν ἐκοπτεία, ἡ ὕστερον ὑπὸ τῶν τιμητῶν (censores) γινομένη, ἦν ἔργον τοῦ βασιλέως. Ἡ ἐκλογή τῶν βασιλέων ἐγένετο ὑπὸ τῆς βουλῆς· ἐπειτα ὁ μεσοδασιλεύς (interrex) (1) προὔτεινε αὐτὸν εἰς τὰς curias (comitia curiata), καὶ μετὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ ἐτελείτο ἡ ἐγκαθίδρυσις ἢ καθιέρωσις (inauguratio), μετ' ἣν νόμος τις τῆς ἐκκλησίας (lex curiata) παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν (imperium). Περὶ τῶν πράξεων τούτων ὁ Κικέρων (de rep. II, 17.) λέγει τὰδε: *Populus regem, interrege rogante, comitiis curiatis creavit:isque de imperio suo — populum consuluit curiatim*. Πρὸς διατροφήν τοι ὁ βασιλεὺς εἶχεν ὠρισμένον μέρος τῆς δημοσίας γῆς (ager publicus), ἧς μέρος ἦν ὁ *campus Martius*, μετὰ τὴν ἐξέλασιν τῶν βασιλέων δημόσιον κτήμα ἀποδίδε τὴν χώραν ταύτην εἰργάζοντο αὐτῷ οἱ πελάται τοῦ (clientes). Παρὰ τὰς γαίας ταύτας ἐλάμβανεν τὴν προσήκουσαν μερίδα τῆς ἐκ τῶν πολέμων λείας.

Ἐκτὸς τοῦ βασιλέως, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι δύο ἄρχοντες, ὁ *tribunus celerum* (2), πιθανῶς ὁ ἀρχηγὸς τῆς πομπτοφυλακῆς τοῦ βασιλέως, ἐπὶ μὲν τῶν μέσων χρόνων τῆς βασιλείας ἐκ 300 ἱππέων συγκειμένης, μετὰ δὲ Ταρκύνιον τὸν πρεσβύτερον ἐξ 600. Ὁ *praefectus urbi* ἢ *custos urbis*, ὅστις ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ βασιλέως ἐκυόετο ἐν τῇ πόλει τέλος οἱ *Quaestores*, οἵτινες κατὰ Οὐάρεωνα (3) εἶχον τὴν τε

ζουσι τὰ πλοῖα εὐθηνότερα ἀπὸ πάντα ἄλλον λαὸν τῆς Εὐρώπης, καὶ εὐθηνότερα θαλασσοπλοοῦσι. — Νέος Ἕλλην διπλωμάτης ἐροῦεῖτο εἰς καιρὸν τρικυμίας ἐπὶ ἀτμόπλου, ἐνῷ τὸ ἀτμόπλου τοῦτο ἦτο γαλλικόν. — Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχει οἰκοδομημα- νία. — Ὅλοι οἱ Ἕλληνες θέλουσι νὰ ἔχωσιν ἐλεύερα ἐπαγγέλματα. — Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐκλείπει τινὰ μοναστήρια, ἐπρεπε νὰ τὰ κλείσῃ ὅλα. — Οἱ Ἕλληνες ἀσχοῦσι τὰ τῆς θρησκείας τῶν, καὶ ὁμῶς δὲν διάγουσι διὰ τοῦτο ζωὴν καλλητέραν. Τοῦτο ἐκπλήττει πολὺ τὸν Κ. Ἀβούτ, ὅστις νέος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπέστρεψε, πιστεύων πρὸς ὀλίγου ἐλθεῖν. — Ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι πολλὴ πρὸς λήψιν καὶ ὀλίγη θρησκευτικὴ ἀνοχὴ· ὁ Κ. Ἀβούτ ἀπῆλθηντε μάλιστα καθηγητὴν τοῦ κανονικοῦ δικαίου, ἐπιθυμοῦντα ν' ἀπαγορεύσῃ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ γράφωσιν ὅλοι ὅσοι δὲν φρονῶσιν ὡς ὁ καθηγητὴς τοῦ κανονικοῦ δικαίου. — Ὁ Ἕλληνας πρὸς προὔπολογισμὸν ἔχει καὶ ἑκάστον ἔτος ἐλλειμμα. — Ὁ βασιλεὺς εἶναι πολὺ ὑψηλὸς καὶ ἰσχνός. — Ἡ βασίλισσα ἔχει καλὸν στόμαχον καὶ καλὴν ὀρεξιν. — Αἱ ὁδοὶ δὲν καθαρίζονται, καὶ κακῶς φωτίζονται. — Οἱ Ἕλληνες στιχουργοῦσι κακοὺς γαλλικοὺς στίχους. — Οἱ κομῆοι τοῦ ἀνωτέρου ἀττικοῦ κόσμου ὁμιλοῦσι περὶ τῶν καλῶν τῶν ποδῶν τῶν, καὶ θέλουσι νὰ φύγωσιν ἀπὸ τῶν χορῶν ὅταν ἔχωσι κωλικόπονον. Ἰδοὺ ὁ κατάλογος τῶν γελοίων καὶ τῶν παραδοξίων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀνάσταί τις νὰ γελάσῃ μετὰ τοῦ κυρίου Ἀβούτ, ὅστις συχνάκις εἶναι ὁξὺς χλευαστὴς, καὶ εὐκόλος καὶ εὐτράπελος εἰς τοὺς λόγους. Ἀλλὰ περιέχει ὁ κατάλογος οὗτος σπουδαῖον τι ἐλάττωμα, περιέχει τινὰ τῶν πηγῶν τῆς διαφθορᾶς ἐκείνων, αἵτινες ἐψήφριοῦσι καὶ καταστρέφουσι τοὺς λαοὺς; Τὸ κατ' ἐμὲ ἀγαπῶ τοὺς λαοὺς τοὺς ἔχοντας ἀρετὰς, καὶ μόνον γελοῖα. Εὐτυχεῖς οἱ λαοὶ οἱ εἰς ταυὴν κατὰστασιν εὐρισκόμενοι! Ἀλλ' εὐτυχέστεροι βεβαίως ἔτι οἱ λαοὶ οἱ δυνάμενοι μετὰ τοῦ Κ. Ἀβούτ νὰ ῥίπτωσι τὴν πέτραν κατὰ τῶν ἔχοντων ἀρετὰς καὶ γελοῖα, διότι αὐτοὶ εἰσὶν οἱ ἴδιοι ἀναμάρτητοι καὶ ἀνεὶ παραπτωμάτων!

» Ὁ Κ. Ἀβούτ ἔγραψε βιβλίον ὑπὲρ σπουδαίως ἀναγινωσκόμενον, εἶναι ἔπαινος τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἀναγινωσκόμενον ἐλαφρῶς, καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν τοῦ φιλομῶμου πνεύματος τοῦ συγγραφέως φαίνεται σάτυρα τῆς δυστυχοῦς Ἑλλάδος. Ὁ Κ. Ἀβούτ θέλει μοὶ συγχωρήσει, ἐλπίζω, ὅτι ἐπρὸς πᾶν ν' ἀποδώσω εἰς τὸ βιβλίον τοῦ τὴν ἀληθὴ αὐτοῦ σημασίαν, τὴν φίλελεύθερον καὶ γενναίαν σημασίαν αὐτοῦ.»

(*) Ἡ λέξις magistratus δηλοῖ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἄρχοντα.

(1) Περὶ τούτου κατωτέρω ἴσται λόγος ἰδίας.

(2) Τὸ πρότερον τοῦ magistrum equitum τῶν δικτατόρων.

(3) Quaestores a quaerendo, qui conquirerent publicas